

بررسی تأثیر آموزش برنامه فلسفه برای کودکان بر رشد مهارت های زبانی دانش آموزان سوم ابتدایی شهرستان بجنورد

یحیی قائدی^۱، مریم عفتی کلاته^۲

^۱ دانشیار دانشگاه خوارزمی، yahya_ghaedy@yahoo.com

^۲ دانشجوی دکترای فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه علوم و تحقیقات تهران، نویسنده مسئول، efati_maryam@yahoo.com

چکیده

کسب مهارت های زبانی و توانایی کاربرد صحیح آن از اهداف مهم در هر نظام تعلیم و تربیتی است. این پژوهش با هدف بررسی تأثیر اجرای مراحل برنامه آموزش فلسفه برای کودکان، در قالب اجتماع پژوهشی بر رشد مهارت های زبانی (گوش دادن، گفتن، خواندن و نوشتن) دانش آموزان پایه سوم ابتدایی شهر بجنورد در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵، به روش نیمه تجربی از نوع پیش آزمون - پس آزمون با گروه شاهد انجام شد. به شیوه نمونه گیری خوشه ای چندمرحله ای، نمونه ای مشتمل بر ۲۰۴ دانش آموز پایه سوم ابتدایی از شهر بجنورد (در مجموع ۱۰۳ پسر در چهار کلاس گروه آزمایش و شاهد و ۱۰۱ دختر در چهار کلاس گروه شاهد و آزمایش) انتخاب شد. سپس با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته مهارت های زبانی متغیر مهارت های زبانی سنجیده شد و قبل از اجرای برنامه عدم تفاوت معنادار مهارت های زبانی در دو گروه تأیید شد. پس از آن دانش آموزان گروه آزمایش در کارگاهی ۲۲ جلسه ای (هفته ای دو جلسه) که کلاس داری در آن طبق مراحل اجرایی برنامه فلسفه برای کودکان (اجتماع پژوهشی) صورت گرفت، شرکت کردند. نتایج پژوهش نشان داد اجرای برنامه فلسفه برای کودکان تأثیر مثبتی بر رشد مهارت های زبانی دانش آموزان پایه سوم دبستان دارد.

واژه های کلیدی: مهارت های زبانی، مهارت گوش دادن، مهارت گفتن، مهارت خواندن، مهارت نوشتن، فلسفه برای کودکان.

مقدمه

زبان پدیده ای است منحصر به فرد که روند تکامل جامعه توسط آن به نسل های بعدی منتقل می شود. اگر زبان از جامعه انسانی گرفته شود چرخه اجتماع از حرکت می ایستد، جامعه انسانی از هم گسسته، فرهنگ و تمدن بشری هم ناپود می شود. از زبان به عنوان کلید شبکه های ارتباطی و گاهی نیز سرمایه فرهنگی یاد می شود، که افراد با تسلط بر آن می توانند علاوه بر برقراری روابط اجتماعی نوعی هویت ویژه کسب کنند [۱].

در عصری زندگی می کنیم که آن را عصر ارتباطات می نامیم، با این حال به نظر می رسد تنش ها و سوء تفاهم ها احاطه مان کرده اند.

در زمانه ای به سر می بریم که بیش از هر زمان دیگری در مورد دنیا دانسته و هر لحظه نیز بر دانش خود از جهان می افزاییم، اما اصول و قواعد زندگی کردن در آن را نمی دانیم. گویی قادر نیستیم دنیا را ساده کرده و مناسباتش را بشناسیم. در دوره ای زیست می کنیم که بیش از هر زمان دیگر به انتقال و حفظ میراث گران قدر گذشتگان، فرهنگ و ادبیات نیازمندیم، با این حال فرهنگ و ادبیات هر روز بیش از پیش در نظرمان نا آشنا و غریبه می نماید. لزوم توجه و آگاهی از خود و جهان اطرافمان پرداختن به زبان و آموزش صحیح آن را ضروری می سازد. لذا در هر جامعه ای آموزش زبان رسمی از مهم ترین وظایف و ضروری ترین مسائل نظام تعلیم و تربیت به شمار می رود.

اما واقعیت های موجود در جامعه نشان دهنده توانایی پایین دانش آموزان ایرانی در امر زبان آموزی است. نتایج آزمون پرلز^۱ در سال های ۲۰۰۱، ۲۰۰۶ و ۲۰۱۱ جایگاه ایران را در میان نظام های آموزشی شرکت کننده به ترتیب ۳۲ از ۳۵، ۴۰ از ۴۵ و ۳۹ از ۴۶ نشان می دهد، یعنی دانش آموزان ایرانی در امر زبان آموزی پایین تر از میانگین جهانی قرار دارند و نیز پژوهش های دیگر [۲]، [۳]، [۴]، [۵].

حاکمی از وضعیت نامطلوب زبان آموزی و آموزش مهارت های زبانی در ایران است. با وجود آنکه انتظار می رفت ورود برنامه درسی جدید فارسی در دوره ابتدایی موجب ارتقای مهارت های زبانی دانش آموزان ایرانی شود، متأسفانه نتایج به دست آمده نشانگر وجود ضعف های جدی در زبان آموزی، توانایی و کاربرد مهارت های خواندن در میان این دانش آموزان است. وقوف بر این وضعیت نامطلوب، لزوم تغییر نگرش و عملکرد در حوزه سیاست گذاری ها و برنامه ریزی ها و نیز تغییر تعاریف و شیوه های آموزش زبان فارسی و به تبع آن مهارت خواندن را ضروری و فوری می سازد.

متیو لیپمن^۲ در سال ۱۹۹۶ برنامه «فلسفه برای کودکان»^۳ را با هدف اصلی آموزش مهارت تفکر به کودکان ابداع کرد. این برنامه رویکردی تربیتی داشته و بر مهارت های بنیادی خواندن، نوشتن،

^۱ Pirls

^۲ Mattheo lipman

^۳ P4C: Philosophy for Children